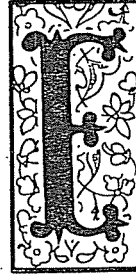

Düşünen Gençlik

Necati BİRİNCİ

İslâmî Türk Kültürü
ve bugünkü nesil

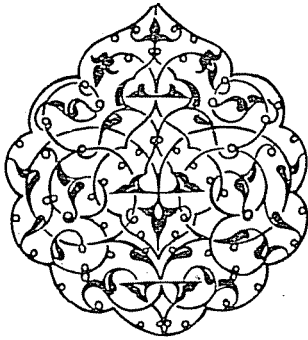
SKİ kültürümüzle ilgili neşriyatı ve şimdiye kadar çıkan eserleri takibedecek olursak, bu işe henüz lâ-yıkı ile başlanmadığı açıkça görülür. Oysa harf inkı-lâbının meydana getirdiği ufuk değişikliği içinde, kültür hayatımızla uğraşanlara düşen en büyük va-zife, eski kültürümüzün mahsûllerini lâtin harfleri ile yenilemek ve onları genç neslin önüne sürmektir.

Ufku ancak harf inkılabına kadar uzanabilen bu-günkü nesil, İslâmiyetten önceki Türk medeniyeti ve bilhassa İslâmiyet ile geniş bir mecrada çığ gibi bü-yüyen ve dokuz yüzyıl devam eden İslâmî Türk me-deniyeti mahsulleri ile karşılaşmamakta, onları tanıyamamakta-dır. Bu, genç dimağlarda büyük bir boşluk meydana getirmek-tedir. Kendi kültürüne karşı yabancı kalışın meydana getirdiği boşluk, mazisini inkâr ve batı medeniyetinin gelişigüzel kırıntı-ları ile dolmaktadır.

Bir neslin mazisinden beslenebilmesi için, onu tanıması ge-rekir. Bizde ise en az bilinen şey budur. Herşeyden önce «kökü mazide olan ati» olmak, kültür mahsullerimiz ile doğrudan doğ-ruya karşılaşmak, bir tefsircinin netice olarak elde ettiğini baş-langıç olarak genç neslin önüne sürmemekle olacaktır. Esas me-tin olmadan hüküm, veya kısa kısa parçalarla neticeye varma bizce ilmi zihniyetin dışındadır. Herşeyden evvel bütün kültür tarihimizin hiç olmazsa büyük mahsullerini geniş, izahlı şekil-leriyle beraber esas metinlerinin baskısı yoluna gidilmelidir. Bir-buçuk asırdan beri kendimizi rampa etmeye çalıştığımız Avrupa, bu meselelerini halletmiş ve adaptelerle eski eserlerini yenileme yolunda uzun mesafeler katetmiştir.

Nesilleri, dinî ve millî kültürümüzün zenginliği içinde ye-tiştirmekte büyük rol oynayacak olan bu yol, baştafta da söy-lediğimiz gibi bizde son derece cılız ve kısırdır. Yapılan bazı par-ça parça çalışmalar varsa da, bunlar bugünün ilmi anlayışına uymamakla beraber, faydadan uzak, yanlışlarla doludur.

Kültür meselelerimize ne kadar az ilgi duyduğumuzu göster-mek için bazı tarihî ve kültür hayatımıza ait gerçeklerimize bir göz atalım :

BÜTÜN sosyal kurumları ve idare mekanizması ile, zamanın zirvesine ulaşan, dünya siyaseti güden Kanunî Sultan Süleyman (saltanat devri 1520-1566)'ın devrinde ölen şair ve ilim adamlarının sayısı kaynaklardan edindiğimiz bilgiye göre ikiyüzü geçer. Ebussuut, Taşköprü-Zade, Kemal Paşazade gibi büyük fakihlerin yetiştiği bu devirde klâsik edebiyatımızın da en büyük şairleri yetişmiştir. (Fuzûlî, Bakî, Hayâlî, Yahyâ Bey, Revânî, Lâmi'î, v.b.). Fakat bugün, gerek bu büyük fakihlerin ve gerekse bu mümtaz şairlerin hangisinin eserleri faydalanılacak şekilde basılmıştır? Sadece Fuzûlî'nin ve Hayâlî'nin divanı. Bunun yanında Fuzûlî'nin dünya edebiyatında on şaheserden biri olarak kabul edilen «Leylâ vü Mecnûn» adlı Mesnevi'sinin bugün şöretine lâyık bir baskısı yoktur. Oysa Ruslar, kendileri ile asla ilgili olmayan bu eseri tercüme etmiş ve bale hâline getirerek sahneye koymuşlardır.

Yine, edebiyatımızda ve dünya edebiyatında, türünde erişilmesi güç bir zirve teşkil eden Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi'nin kalın el yazması ciltleri de bugünkü nesil için gerçek yönü ile karanlıktan ibarettir. Bu büyük eser, 1314 de Necib Asım'ın çalışması ve İkdâm gazetesinin sahibi Ahmet Cevdet'in gayreti ile basılmaya başlanmış, sekizinci cilde kadar olan kısmı Arap alfabesiyle neşredilmiştir. On cilt olarak hazırlanan eserin son iki cildi 1935 de Millî Eğitim Bakanlığınca bastırılmıştır. Bu neşir, görüldüğü gibi, ilk sekiz cildi Arap harfleri ile olduğundan, bugün için faydalanılması imkânsız durumdadır. Son iki cildi ise, eserin çok küçük bir kısmı olduğundan ve bazı yanlışları ihtiva ettiğinden faydadân uzaktır.

Bu neşirden başka, Reşat Ekrem Koçu, Seyahatnâme'nin her cildini hülâsa ederek eseri bastırması ise de bu neşir eserin aslını vermez.

Kendi millî kültürümüzün büyük bir edebiyat, tarih, coğrafya, sosyoloji ve psikoloji hazinesi olan Seyahatnâme'ye karşı ilgisizliğimize müvazî olarak Avrupalılar bu eser üzerinde birçok çalışmalar yapmışlardır. Bilhassa Macar, Rus, Sırp ve Bulgar dillerinde baskıları yapılmış, bu milletler Seyahatnâme'nin kendilerini ilgilendiren bölümlerini süzüp almışlardır.

Diğer bir misal : Avrupa ilim çevrelerinde «Hacı Kalfa» adı ile ün yapan, dünya çapında büyük bir âlim ve edip olan Kâtip Çelebi'nin

eserleri de bugün için faydadan uzaktır. Sadece, büyük bir bibliyografya eseri olan Keşfü-z-zünun adlı eseri 1941 ve 1945 yıllarında iki cilt halinde basılmış ise de bugün mevcudu kalmamış olan bu eserin yeniden baskısına gidilmemiştir.

BUNLARA edebiyatımızın mektep kurmuş zirvelerinin (Bakî, Nef'î, Nedim ve Şeyh Galib) eserlerinin dahi henüz limî ve faydalanılır şekilde basılmamış olduğunu da eklersek mesele açıkça görülür.

Bu söylediklerimizden sonra bugün yetişen neslin İslâmî Türk kültürü hakkında varacağı hükümlerin ilmî olma vasfını gözden geçirelim:

Bir medeniyet hakkında hüküm verebilmek için o medeniyetin yaşanmış vakıalarını tam olarak bilmek, temelini teşkil eden esasları tesbit etmek ve o medeniyet mensuplarının tarihi seyr içinde hayata bakış tarzları ile bunları izah etmek gerekir. Kısaca olaylar, fikri olgunluk ve san'at, cemiyet hayatı ile beraber ele alınmalı, bir bütün olarak incelenmelidir. Bu incelemenin yapılabilmesi için elde geniş malzeme yığınının faydalanılır bir şekilde bulunması icabeder. Oysa bizim asırlar süren göz kamaştırıcı medeniyet mahsûllerimizin henüz yüzde doksan beşinden fazlası bugünün nesli için karanlıktır. Bu nur yığını içine ancak son Osmanlı feyzi ile aydınlanabilenler veya özel ihtisas yapanlar girebilmekte ve alabildikleri kadar ışık ile dönmektedirler. Bu iki zümreden ilki günden güne Hakkın rahmetine kavuşmakta, ikincisi ise gerektiği gibi bir mecrada akıtılmaktadır.

BU durum Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ele alınmalı ve kendilerinden ümit kesilen kuruluşlara bakmadan, eski eserleri Lâtin alfabesine çevirecek ve onları bugünkü nesile tanıtacak bir enstitünün tesisine girişmelidir. Bu yolda yapılacak bir çalışma iledir ki ancak büyük medeniyetimiz araya bir kesinti girmeksizin bugüne kadar ta kibedilebilecek bir hale gelecektir. Yoksa bugünkü ve gelecek nesillerimizin içinde İslâmî Türk kültürü ve medeniyeti hakkında dolmayacak bir boşluk olacak ve bu boşluk batı kültürünün sapık teferruatı (asla fikir yönü ile değil) nin at koşturduğu yer olarak kalacaktır.

